

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	11
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	13
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
Η ΑΝΑΔΥΣΗ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ	19
ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΚΙΝΑ ΣΤΟΝ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΟ ΚΟΣΜΟ	33
Οι επαφές 1950-1967	33
<i>Οι συνέπειες του πολέμου στην Κορέα</i>	33
<i>Ιδιωτικές πρωτοβουλίες</i>	36
<i>Η στασιμότητα του '60</i>	39
Σύναψη διπλωματικών σχέσεων	41
<i>Η πρώτη περίοδος της Δικτατορίας</i>	41
<i>Σύναψη σχέσεων</i>	44
Οι επαφές του 1973	49
<i>Ο Μακαρέζος στο Πεκίνο</i>	49
<i>Πολιτικές συζητήσεις</i>	51
<i>Οικονομική συνεργασία</i>	55
<i>Η συνάντηση Μακάριου – Μάο</i>	63

Α' ΜΕΡΟΣ

ΤΑ ΕΤΗ 1974-1981

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΛΔΚ	69
<i>Η ελληνική εξωτερική πολιτική της Μεταπολίτευσης</i>	69
<i>Τα τελευταία χρόνια του Μάο και η διαδοχή του</i>	72

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΟΙ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ	83
Η πολιτική συνεργασία	83
<i>Οι διμερείς επαφές σε «ρηχά νερά», 1974-1977</i>	83
<i>Ο Κινέζος υπουργός Εξωτερικών στην Αθήνα</i>	91
<i>Ο Καραμανλής στην Κίνα</i>	96
<i>Η περίοδος του Ράλλη</i>	114
Οικονομική συνεργασία	115
<i>Ο βασικός παράγοντας των εμπορικών ανταλλαγών</i>	115
<i>Υπουργοί Εμπορίου, 1977-1978</i>	116
<i>Η οικονομική συνεργασία στις επαφές Καραμανλή</i>	119
<i>Βιομηχανική ιδιοκτησία και προστασία σημάτων</i>	123
<i>Μορφωτική και επιστημονική συνεργασία</i>	124
<i>Ανανέωση εμπορικής συμφωνίας</i>	126

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΑΦΩΝ	129
<i>Η περίοδος ως και την επίσκεψη Χουάνγκ</i>	129
<i>Τα αποτελέσματα της πρωθυπουργικής μετάβασης στην Κίνα</i>	133
<i>Οι δημόσιες τοποθετήσεις του Καραμανλή και της αντιπολίτευσης</i>	139
<i>Οι υπηρεσιακοί παράγοντες</i>	141

Β' ΜΕΡΟΣ

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1981-1989

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '80	145
<i>Η εξωτερική πολιτική του Ανδρέα Παπανδρέου</i>	145
<i>Η Κίνα του Ντενγκ Ξιάο Πινγκ</i>	149

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΤΑ ΕΛΛΗΝΟΚΙΝΕΖΙΚΑ ΣΤΙΣ ΔΥΟ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ	159
Πολιτική συνεργασία	159
<i>Οι πρώτες επαφές με την κυβέρνηση Παπανδρέου</i>	159
<i>Οι επισκέψεις Ποττάκη και Αλευρά</i>	160
<i>Τεχνολογική και πολιτιστική συνεργασία</i>	162
<i>Σχέσεις ΠΑΣΟΚ – ΚΚΚ</i>	163

<i>Η διπλωματία των αδερφοποιήσεων</i>	164
<i>Ο Παπανδρέου στο Πεκίνο</i>	165
<i>Ο Κινέζος πρωθυπουργός στην Ελλάδα</i>	172
<i>Ο Έλληνας πρόεδρος στην Κίνα</i>	176
<i>Το «χαμένο» 1989</i>	182
Οικονομική διπλωματία	183
<i>Ο Έλληνας υπουργός Οικονομίας στην Κίνα</i>	183
<i>Οικονομική και τεχνική συμφωνία</i>	185
<i>Τα οικονομικά στις επισκέψεις του 1986</i>	186
<i>Οι επαφές κατά την προεδρική επίσκεψη</i>	188
<i>Τουριστική συμφωνία</i>	190

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ	193
-------------------------------------	-----

Γ' ΜΕΡΟΣ

Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '90

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Ο ΜΕΤΑΨΥΧΡΟΠΟΛΕΜΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ	199
<i>Η ελληνική διπλωματία στη νέα εποχή</i>	199
<i>Η Κίνα την περίοδο 1989-1997</i>	204

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ	209
Πολιτική συνεργασία	209
<i>Η στασιμότητα των αρχών του 1990</i>	209
<i>Τα 20 χρόνια των διμερών σχέσεων</i>	210
<i>Μορφωτικές επαφές και αναδιάρθρωση της διπλωματικής υπηρεσίας</i>	212
Οικονομικές σχέσεις	212
<i>Νέα οικονομική συμφωνία</i>	212
<i>Συμφωνία για τις επενδύσεις</i>	214

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

3^η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ	217
Πολιτική διάσταση	217
<i>Η αναγνώριση της Βόρειας Μακεδονίας</i>	217

<i>Ο Κινέζος αντιπρόεδρος Ρονγκγί στην Αθήνα</i>	218
<i>Δικαστική αρωγή</i>	220
<i>Οι συμφωνίες του 1995</i>	222
<i>Ο Παπούλιας στο Πεκίνο</i>	223
<i>Ο πρόεδρος της κινεζικής Βουλής στην Κρήτη</i>	225
Οικονομικό σκέλος	228
<i>Τα οικονομικά κατά την επίσκεψη Ρονγκγί</i>	228
<i>Ο επιχειρηματικός κόσμος</i>	229
<i>Οι εμπορικές ανταλλαγές</i>	230
<i>Το θεσμικό πλαίσιο για τη ναυτιλία</i>	232
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10	
Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΣΗΜΙΤΗ	235
Πολιτικό σκέλος	235
<i>Η απραγία του 1996</i>	235
<i>Ο απεγκλωβισμός των Κινέζων από την Αλβανία</i>	236
<i>Κινεζική στήριξη έναντι της Τουρκίας</i>	238
<i>Αμυντική συνεργασία</i>	242
Επενδυτική συνεργασία	246
<i>Οι βάσεις για το πλαίσιο συνεργασίας τον 21^ο αιώνα</i>	246
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11	
ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ ΤΟΥ '90	249
<i>Η μεταψυχροπολεμική περίοδος</i>	249
<i>Η απαρχή της νέας περιόδου για Ελλάδα – Κίνα</i>	251
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	253
<i>Οι στόχοι και τα κίνητρα</i>	253
<i>Τα μετερχόμενα μέσα</i>	258
<i>Αποτελέσματα και διδάγματα</i>	261
ΠΗΓΕΣ	267
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ	283

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το παρόν βιβλίο ανήκει στο πεδίο της Διπλωματικής Ιστορίας και αφορά τις σχέσεις της Ελλάδας με τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας. Ο χρονικός ορίζοντας της έρευνας εκτείνεται από την αποκατάσταση διπλωματικών επαφών το 1972 και καταλήγει στο 1997, δηλαδή αφορά την πρώτη εικοσιπενταετία των ελληνοκινεζικών σχέσεων.

Οι διμερείς σχέσεις με την Κίνα εξελίσσονται σε ιδιαίτερο κεφάλαιο της ελληνικής διπλωματικής ιστορίας. Το παρελθόν των σχέσεων αυτών, που υπήρξαν εξαιρετικά περιορισμένες για λόγους διεθνούς πολιτικής κατά την περίοδο 1949-1972, αποβαίνει εξαιρετικά διαφωτιστικό για την κατανόηση του σήμερα των ελληνοκινεζικών σχέσεων, καθώς οι δύο χώρες επιδιώκουν ακόμα περισσότερο την εμβάθυνση των σχέσεών τους. Όλες οι ελληνικές κυβερνήσεις, ήδη από την εποχή του «ανοίγματος» της δικτατορίας των συνταγματαρχών και ως τις κυβερνήσεις του Σημίτη, επεδίωξαν την αναβάθμιση των σχέσεων μεταξύ των δύο κρατών και, ιδίως, την προώθηση των εμπορικών ανταλλαγών. Αυτό συνέβη διότι οι Έλληνες ιθύνοντες, όπως και οι ομόλογοί τους στις περισσότερες χώρες του δυτικού κόσμου, ενδιαφέρονταν για την άνοδο της Κίνας στο παγκόσμιο περιβάλλον και επιδίωκαν να αποκαταστήσουν την επωφελέστερη, κατά το δυνατόν, σχέση.

Γίνεται, λοιπόν, απόπειρα να απαντηθούν τα παρακάτω ζητήματα: α) τα κίνητρα των δύο πλευρών, β) οι προτεραιότητες και οι στόχοι που έθεσαν, γ) τα μέσα που μεταχειρίστηκαν, δ) τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν, και ε) τα τυχόν διδάγματα για το παρόν των ελληνοκινεζικών σχέσεων, σε συνάρτηση με τη δεδομένη ανισότητα/ασυμμετρία μεγεθών και δυνατοτήτων των χωρών.

Το σύγγραμμα φιλοδοξεί να καλύψει ένα σημαντικό κενό στην ελληνική βιβλιογραφία. Από την άλλη, σε επίπεδο διεθνούς βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας, υπάρχει πληθώρα συγγραμμάτων και άρθρων που αφορούν τις σχέσεις της Κίνας με τις δυτικές χώρες αλλά και τον ανατολικό κόσμο ή τα άλλα ασιατικά κράτη· όμως απουσιάζει μονογραφία ή ικανοποιητικός αριθμός άρθρων για τις σχέσεις της μεγάλης αυτής χώρας με την Ελλάδα. Από τη σκοπιά του πεδίου των Διεθνών Σχέσεων οι μελέτες για τις ελληνοκινεζικές σχέσεις, ιδίως μετά το 2000, διαρκώς εμπλουτίζονται, πλην όμως δεν εξετάζεται το ιστορικό βάθος των διπλωματικών σχέσεων αυτών στη

μεταπολεμική εποχή. Συνεπώς, ο απώτερος σκοπός του βιβλίου είναι να αποτελέσει τη βάση, σε επίπεδο Διπλωματικής Ιστορίας, ώστε οι σημερινές ελληνοκινεζικές σχέσεις να γίνουν κατανοητές στο ιστορικό τους πλαίσιο, το οποίο οριοθετούν η ύστερη περίοδος του Ψυχρού Πολέμου και η πρώιμη μεταψυχροπολεμική εποχή.

Οι σχέσεις της Ελλάδας με την Κίνα πριν το 1972 θεσμικά ήταν ανύπαρκτες και όσες υφίσταντο αφορούσαν εμπορικές συναλλαγές. Ρόλο σε αυτό έπαιξε ο πόλεμος της Κορέας, η εμπλοκή της Ελλάδας και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας υπέρ του Νότου και του Βορρά, αντιστοίχως, και, φυσικά, η στενή σχέση της Ελλάδας με τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Φαίνεται ότι για την Ελλάδα δεν υπήρχε ζήτημα σύναψης διπλωματικών σχέσεων με την κυβέρνηση του Πεκίνου για όσο διάστημα οι ΗΠΑ αναγνώριζαν το εθνικιστικό καθεστώς της Φορμόζας (Ταϊβάν) ως νόμιμο εκπρόσωπο της Κίνας διεθνώς. Άλλωστε οι Αμερικανοί πρωτοστατούσαν στον αποκλεισμό του κομμουνιστικού καθεστώτος του Μάο Τσε Τουνγκ από τα Ηνωμένα Έθνη και άλλους διεθνείς οργανισμούς.

Η συμμετοχή της κομμουνιστικής Κίνας στο διεθνές γίνεσθαι διευκολύνθηκε μετά την εισδοχή της στον ΟΗΕ, το 1971 και την ταυτόχρονη αποβολή της λεγόμενης «Εθνικιστικής Κίνας». Η εξέλιξη αυτή συντελέστηκε κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα. Οι Συνταγματάρχες εκμεταλλεύτηκαν την περίπτωση και επιδίωξαν την αποκατάσταση σχέσεων με την ΛΔΚ. Σημαντικότερο γεγονός υπήρξε η μετάβαση του αντιπροέδρου της κυβέρνησης Νικόλαου Μακαρέζου στο Πεκίνο, το Μάιο του 1972.

Μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας στην Ελλάδα, το 1974, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής επιδίωξε τη βελτίωση των σχέσεων με τον Ανατολικό και τον Τρίτο Κόσμο γενικά. Η προβαλλόμενη ως «πολυδιάστατη» εξωτερική πολιτική των κυβερνήσεων Καραμανλή (και Γεωργίου Ράλλη) πρωτίστως στόχευε στη βελτίωση των σχέσεων με τα βαλκανικά, ανατολικοευρωπαϊκά και αραβικά κράτη. Επιπλέον, οι επαφές επεκτάθηκαν και σε άλλες χώρες, με προεξάρχουσα την Κίνα. Την περίοδο 1974-78 οι δύο χώρες προχώρησαν με σταθερά βήματα προόδου, ενώ σημαντική εξέλιξη αποτέλεσε η επίσκεψη του υπουργού Εξωτερικών της Κίνας Χουάνγκ Χουά στην Αθήνα το 1978 και η μετάβαση του Καραμανλή στο Πεκίνο το 1979, οπότε και υπογράφηκαν συμφωνίες και προωθήθηκαν οι διμερείς επαφές. Ταυτόχρονα, η Αθήνα ενδιαφερόταν για τη στάση της Κίνας στο Κυπριακό και την εμπλοκή της Κίνας στις βαλκανικές εξελίξεις.

Η εσωστρέφεια του κινεζικού καθεστώτος, έως και την εδραίωση της εξουσίας του Ντενγκ Ξιάο Πινγκ, περιόρισε τις δυνατότητες της κυβέρνησης Παπανδρέου, την περίοδο 1981-1982, να αναπτύξει περισσότερο τις διμερείς σχέσεις. Εντούτοις, μετά το 1983 οι διμερείς επαφές εξελίχθηκαν, ιδίως στον οικονομικό τομέα. Σημαντικές εξελίξεις ήταν οι υπουργικές συναντήσεις σε Πεκίνο και Αθήνα, οπότε και υπογράφηκαν σχετικές συμφωνίες. Ο ίδιος ο Παπανδρέου μετέβη το 1987 στην

Κίνα, αλλά η επίσκεψή του διακόπηκε σχεδόν στο ξεκίνημά της, λόγω απρόοπτων γεγονότων στην Ελλάδα. Ακολούθησε η επίσκεψη του προέδρου της Δημοκρατίας Χρήστου Σαρτζετάκη στο Πεκίνο, το 1988. Η υψηλού συμβολισμού επίσκεψη κατέδειξε την προαγωγή των διμερών σχέσεων.

Η περίοδος 1990-1997 χαρακτηρίστηκε από την αξιόλογη πρόοδο των οικονομικών ανταλλαγών, ενώ σημαντική ήταν η προώθηση και των πολιτικών επαφών. Σε αυτό συντέλεσε η ενίσχυση της κινεζικής οικονομικής πολιτικής υπέρ της ελεύθερης αγοράς και η επιθυμία των Κινέζων για αύξηση των διεθνών εμπορικών ανταλλαγών της χώρας τους. Την κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη απασχολούσαν εσωτερικά και περιφερειακά ζητήματα, ιδίως, οι εξελίξεις στο Μακεδονικό, οπότε δεν πραγματοποιήθηκε η σχεδιαζόμενη επίσκεψή του στην Κίνα. Το 1994 ο Κινέζος αντιπρόεδρος Τσου Ρονγκγί επισκέφθηκε την Αθήνα. Οι επαφές συνεχίστηκαν επί της 3^{ης} κυβέρνησης Παπανδρέου το 1995 με την υπογραφή συμφωνιών για θέματα δικαστικής συνεργασίας αλλά και θαλάσσιων μεταφορών. Το 1996 παρόλο που αποτέλεσε μεταβατική χρονιά στην εσωτερική πολιτική σκηνή της Ελλάδας με την άνοδο στην εξουσία του Κωνσταντίνου Σημίτη, επισκέφθηκε την Αθήνα ο πρόεδρος του κινεζικού Κοινοβουλίου Γιάο Σι. Τέλος, το 1997 η Ελλάδα χαιρέτισε την επιστροφή του Χονγκ Κονγκ στην Κίνα και μετέβησαν στο Πεκίνο οι υπουργοί Εθνικής Άμυνας και Ανάπτυξης που είχαν συνάντηση με τον πρωθυπουργό Λι Πενγκ. Την Αθήνα επισκέφθηκε ο Λι Ρουιχουάν, πρόεδρος του συμβουλευτικού Κογκρέσου της Κίνας.

Το 1997 αποτελεί το χρονικό σημείο που λήγει η μελέτη. Προκειμένου να μπορεί να εμβαθύνει η έρευνα δε θα μπορούσε να επεκταθεί σε χρονικό διάστημα άνω της εικοσιπενταετίας. Επίσης, τα γεγονότα της περιόδου μετά το 1998 εντάσσονται περισσότερο στη μελέτη των Διεθνών Σχέσεων της ΛΔΚ παρά στη Διπλωματική Ιστορία. Άλλωστε, το έτος 1997 ήταν σηματοδοτικό και για την εξωτερική πολιτική της Κίνας. Η ενσωμάτωση του Χονγκ Κονγκ σηματοδότησε τη ραγδαία άνοδο τόσο της οικονομίας όσο και την αύξηση της κινεζικής επιρροής στις διεθνείς πολιτικές υποθέσεις. Έκτοτε θεωρείται πως μεταβλήθηκε ουσιωδώς η θέση της Κίνας στο παγκόσμιο γίγνεσθαι. Από ελληνικής πλευράς, η άνοδος στην ηγεσία των κομμάτων εξουσίας νέων προσώπων που δεν είχαν έντονα συμμετοχή στην εξωτερική πολιτική της προηγούμενης περιόδου σηματοδότησε ένα νέο κεφάλαιο στις διπλωματικές σχέσεις της χώρας, που θα αποτελέσει μελλοντικό πεδίο έρευνας.

Η δομή του συγγράματος ακολουθεί τριμερή μορφή. Αρχικά γίνεται μια εισαγωγή στις όσες επαφές είχαν οι δύο χώρες την πρώτη μεταπολεμική περίοδο. Μπορεί επισήμως οι σχέσεις να ήταν ανύπαρκτες, όμως οι δύο χώρες αλληλοεπιδρούσαν είτε μέσω συνεκτικών παραγόντων (όπως η ναυτιλία) είτε στα πλαίσια των συσχετισμών μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων. Οι σχέσεις αποκαταστάθηκαν την περίοδο της δικτατορίας των Συνταγματαρχών, οπότε το πρώτο εισαγωγικό κεφάλαιο

ασχολείται και με τη σύναψή τους και τις πρώτες συμφωνίες που καταρτίστηκαν. Ακολουθεί το πρώτο μέρος που αφορά την περίοδο των κυβερνήσεων Καραμανλή. Σε αυτή συμπεριλαμβάνεται και η βραχύβια κυβέρνηση Ράλλη που θεωρείται φυσική συνέχεια των προηγούμενων του Καραμανλή. Μελετάται η πρόοδος που σημειώθηκε στις διμερείς σχέσεις, στα πλαίσια της πολιτικής ανοιγμάτων της Ελλάδας προς άλλες περιφέρειες. Αποκορύφωμα της περιόδου ήταν η πρωθυπουργική επίσκεψη στο Πεκίνο. Στο δεύτερο μέρος γίνεται περιγραφή των ελληνοκινεζικών κατά τη δεκαετία του '80 που δέσποζε η ηγετική μορφή του Παπανδρέου. Οι επαφές των δύο χωρών συνεχίστηκαν τόσο σε πολιτικό επίπεδο όσο και επεκτάθηκαν ως προς το θεσμικό πλαίσιο τους. Τέλος, στο τρίτο μέρος μελετάται η νέα εποχή στις διμερείς σχέσεις, μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου αλλά και την ανάδυση της Κίνας στο διεθνές προσκήνιο μετά τα γεγονότα της πλατείας Τιενανμέν. Στην περίοδο αυτή υπήρξαν τρεις διαφορετικές κυβερνήσεις που όμως και οι τρεις είχαν ως στόχο την προώθηση των ελληνοκινεζικών σχέσεων.

Κάθε μέρος αποτελείται από δύο ενότητες, με την πρώτη να αφορά την πολιτική συνεργασία και τη δεύτερη το οικονομικό σκέλος. Καθώς οι οικονομικές σχέσεις αποτελούσαν σημαντικό κίνητρο για την Ελλάδα, η αυτοτελής παράθεσή τους συντελεί στην αποτελεσματικότερη μελέτη τους. Από τη μια, στην ενότητα της συνεργασίας στον πολιτικό τομέα γίνεται ανάλυση της εξέλιξης των σχέσεων, των συναντήσεων σε επίπεδο αξιωματούχων, των θεμάτων που συζητούνταν τόσο σε ό,τι είχε να κάνει με τις διμερείς σχέσεις, όσο και τα διπλωματικά ζητήματα που απασχολούσαν τις δύο χώρες (ασφαλώς, κατά κόρον, την Ελλάδα μιας και η έρευνα εστιάζει στην ελληνική εξωτερική πολιτική) αλλά και με τις διεθνείς εξελίξεις. Στην αρχή της κάθε σχετικής ενότητας γίνεται και μια περιεκτική εξιστόρηση των ιστορικών γεγονότων που χαρακτήρισαν την κάθε περίοδο της λαϊκής Κίνας, ώστε να γίνει ευχερέστερη η κατανόηση του διεθνούς και εσωτερικού πλαισίου που πολιτεύονταν οι Κινέζοι ηγέτες. Από την άλλη, στην οικονομική συνεργασία γίνονται αναφορές τόσο στις εμπορικές ανταλλαγές αλλά και σε άλλους τομείς που οι δύο χώρες επέλεξαν να συνεργαστούν, όπως στις θαλάσσιες μεταφορές ή σε επιστημονικό/τεχνολογικό επίπεδο. Σε αυτήν την ενότητα περιγράφεται και το θεσμικό πλαίσιο. Η μελέτη του κρίνεται σκόπιμη για δύο λόγους: αφενός να γίνει κατανοητός ο τρόπος που υλοποιούνταν η συνεργασία των δύο χωρών, αφετέρου γιατί πολλές από τις συμφωνίες αυτές ισχύουν μέχρι και σήμερα και διέπουν το νομικό περίγραμμα των ελληνοκινεζικών σχέσεων. Στο τέλος κάθε μέρους υπάρχει ξεχωριστή ενότητα για την αποτίμηση των αντίστοιχων ετών. Αυτό γίνεται καθώς κάθε δεκαετία είχε ξεχωριστά χαρακτηριστικά. Έτσι, μπορεί να απαντηθούν ευχερέστερα τα ερωτήματα σχετικά με την αποτελεσματικότητα της ελληνικής διπλωματίας σε κάθε επιμέρους χρονική περίοδο.

Η έρευνα κατά την υλοποίηση του έργου βασίστηκε στην πολυαρχαιακή μέ-

θοδο, με μελέτη πρωτογενών πηγών, όπως το Ιστορικό και Διπλωματικό Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών, τα Αρχεία Κωνσταντίνου Καραμανλή, Παπανδρέου και Σημίτη, ο ημερήσιος Τύπος και τα τηλεγραφήματα των πρακτορείων, στατιστικά στοιχεία για τις οικονομικές επαφές, δημοσιευμένα διπλωματικά έγγραφα τρίτων χωρών που ασκούσαν επιρροή στην περιοχή (ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο, Γιουγκοσλαβία), το Εθνικό Οπτικοακουστικό Αρχείο, το ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ, τα Πρακτικά των Συνεδριάσεων της Βουλής, και τα όποια Κοινά Ανακοινωθέντα και Δελτία Τύπου που εκδίδονταν μετά από επίσημες επαφές. Αξιοποιήθηκαν, επίσης, απομνημονεύματα κυβερνητικών και διπλωματικών στελεχών της υπό μελέτη περιόδου, αλλά και η διαθέσιμη βιβλιογραφία και αρθρογραφία.

Πρέπει να επισημανθεί ότι τα αρχεία του Υπουργείου Εξωτερικών για την περίοδο μετά το 1974, παρά τον αποχαρακτηρισμό τους ως απορρήτων, δεν έχουν ακόμα ταξινομηθεί στο σύνολό τους και δεν είναι πλήρως διαθέσιμα προς μελέτη από τους ερευνητές. Ωστόσο, κρίνεται ότι τα προσβάσιμα έγγραφα του αλλά και η πληθώρα άλλων πρωτογενών και δευτερογενών πηγών, όπως παραπάνω αναφέρθηκε, επέτρεψε να καλυφθεί το θέμα της έρευνας σε επαρκή βαθμό. Η μελέτη των διπλωματικών αρχείων της Κίνας είναι πρακτικά ανέφικτη λόγω γλώσσας αλλά και της μη δημοσίευσής τους· εξαιρετικά χρήσιμη ήταν ύπαρξη εργασίας Κινέζας ακαδημαϊκού που πραγματοποίησε σπουδές σε ελληνικό πανεπιστήμιο και αναφέρεται σε αυτά. Επομένως, εκ των πραγμάτων, η έρευνα εστιάζεται στην ελληνική εξωτερική πολιτική.

Καταληκτικά, οι διμερείς σχέσεις με την Κίνα αποτελούν έναν ιδιαίτερο τομέα της ελληνικής διπλωματίας. Και σήμερα, ακόμα περισσότερο από ότι στην υπό μελέτη πρώτη εικοσιπενταετία, οι δύο χώρες επιδιώκουν την εμβάθυνση των σχέσεών τους, ιδίως ενόψει των αμοιβαίων οικονομικών ωφελειών. Ωστόσο, πρόκειται για μια χώρα που οι σχέσεις μαζί της χαρακτηρίζονται «νεαρές» λόγω της ανυπαρξίας τους ως το 1972. Όλες οι ελληνικές κυβερνήσεις, είτε η αυταρχική της δικτατορικής περιόδου είτε οι συντηρητικές και σοσιαλδημοκρατικές μεταπολιτευτικές κυβερνήσεις των Καραμανλή, Μητσotάκη, Παπανδρέου και Σημίτη, επεδίωκαν την αύξηση των επαφών. Αυτό, γιατί διέβλεπαν την άνοδο της Κίνας στο παγκόσμιο περιβάλλον και σκοπό είχαν να βελτιώσουν τις ελληνοκινεζικές σχέσεις.

Η μελέτη της πρόσφατης ιστορίας των ελληνοκινεζικών σχέσεων, αλλά και η απάντηση στα ερωτήματα που τέθηκαν παραπάνω εκτιμάται ότι θα αποτελέσουν σημαντική συμβολή στο επίπεδο της Διπλωματικής Ιστορίας, πρωτίστως, αλλά και στο πρακτικό πεδίο της εξωτερικής πολιτικής. Το παρόν έργο εξετάζει το πώς οι διμερείς σχέσεις αποτέλεσαν τη βάση για τη σημαντική πρόοδο που επιτεύχθηκε την τελευταία εικοσαετία. Αναμένεται, έτσι, να αντληθούν χρήσιμα διδάγματα για τις σταθερές και τις μεταβλητές της πολιτικής των δύο πλευρών σε βάθος χρόνου.